

POLA ŽUTOG SUNCA

ČIMAMANDA NGOZI ADIČI

Prevela

Deana Maksimović-Vidanović

■ Laguna ■

Naslov originala

Chimamanda Ngozi Adichie

HALF OF A YELLOW SUN

Copyright © Chimamanda Ngozi Adichie 2006

All rights reserved

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

Moji dede, koje nikad nisam upoznala –
Noje Dejvid Adiči i Aro-Neke Feliks Odige,
nisu preživeli rat.

Moje babe, Nabuodu Redžina Odige i
Nambafor Agnes Adiči, dve izuzetne žene,
preživle su ga.

Ova knjiga posvećena je uspomeni na njih:
ka fa nodu na ndoka.

I Melitusu, ma gde bio.

„Danas ga još vidim –
Suvog, tananog poput žice na suncu i prašini sušnih meseci –
Nadgrobni kamen na ostacima strastvene hrabrosti.“

Činua Ačebe,
pesma „Seme manga“ iz zbirke
Božić u Bijafri i druge pesme

PRVI DEO

RANE ŠEZDESETE

PRVO POGLAVLJE

Gazda je bio pomalo lud; suviše vremena je proveo čitajući knjige u inostranstvu, u kabinetu je pričao sam sa sobom, nije se uvek javljao na pozdrav i bio je previše maljav – tiho je pričala Uguova tetka dok su hodali stazom. „Ipak, dobar je to čovek“, dodala je. „I dokle god vredno radiš, dobro ćeš jesti. Čak ćeš jesti meso svakog dana.“ Zastala je da pljune; pljuvačka joj je glasno frcnula iz usta i sletela na travu.

Ugu nije mogao da poveruje da iko, pa čak ni taj gazda s kojim će od sada živeti, jede meso *svakog dana*. Ipak, nije se suprotstavio tetki jer je bio isuviše uzbuđen od iščekivanja, prezauzet zamišljanjem svog novog života van sela. Već neko vreme su pešačili, od kad su sišli s kamiona na parking, a popodneвно sunce mu je otpozadi pržilo vrat. To mu, međutim, nije smetalo. Bio je spreman da hoda još satima, na još vrelijem suncu. Nikada do tad nije video nešto slično ulicama koje su se pojavile kad su prošli kroz kapiju univerziteta; ulice su bile tako glatko asfaltirane da je pozeleo da na njih prsloni obraz. Nikada neće moći da svojoj sestri Anuliki opiše te bungalove okrečene u boju neba i poređane u nizu, poput uljudnih, dobro obučениh ljudi; i živice koje ih razdvajaju, na vrhu potkresane tako ravno da izgledaju kao stolovi obmotani lišćem.

Tetka je ubrzala korak, dok su joj papuče klepetale odjekujući tihom ulicom. Ugu se zapitao da li i ona kroz tanke đonove oseća kako asfalt postaje sve vreliji. Prošli su kraj znaka, *Odim Street*, i Ugu je naglas izgovorio *strit*, kao i uvek kada bi video neku englesku reč koja nije predugačka. Kada su ušli u dvorište, namirisao je nešto slatko, opijajuće. Bio je uveren da miris dolazi od belog cveća koje je bujalo u žbunovima kraj kapije. Žbunje je imalo oblik niskih brda. Travnjak je svetlucao. Leptiri su lebdeli nad njim.

„Rekla sam gazdi da ćeš sve brzo da naučiš, *osiso-osiso*“, rekla je tetka. Ugu je pažljivo klimnuo glavom, iako mu je to već rekla više puta, podjednako često kao što mu je prepričavala kako mu se to zalomila ovakva sreća: dok je, pre nedelju dana, čistila hodnik na Katedri za matematiku, čula je gazdu kako kaže da traži dečka da mu sprema kuću. Ona se odmah javila i rekla da će rado pomoći, pre nego što su kurir ili daktilografkinja uspeli da proture svog kandidata.

„Sve ću brzo da naučim, tetka“, rekao je Ugu. Netremice je posmatrao kola u garaži; metalna lajsna obavijala je plavo telo automobila poput ogrlice.

„Zapamti šta ćeš odgovoriti kad god ti se obrati: *'Da, gospodine!*“

„Da, gospodine!“, ponovio je Ugu.

Stali su pred staklenim vratima. Ugu se uzdržao da ne dodirne betonski zid, da oproba kako je na dodir drukčiji od blatnih zidova majčine kolibe, još uvek blago izbrazdanih prstima koji su ih oblikovali. Na trenutak je pozeleo da se ponovo nalazi u majčinoj kolibi, pod tamnom svežinom slamnatog krova; ili u kolibi svoje tetke, jedinog u selu koja ima krov od talasastog lima.

Tetka je pokucala na staklo. Ugu je video bele zavese iza vrata. Začuo se glas, koji je na engleskom rekao: „Da? Uđite.“

Pre nego što su ušli, izuli su papuče. Ugu nikad pre nije video tako široku sobu. Uprkos polukružno poredanim smeđim sofama, stočićima postavljenim pred njih, policama nakrcanim knjigama, i vazi sa crvenim i belim veštačkim cvećem na središnjem stolu, činilo se da u sobi još uvek ima suviše mesta. Gazda je sedeo u fotelji;

na sebi je imao atletsku majicu i šorts. Nije sedeo uspravno, već iskošeno, s knjigom ispred nosa, kao da je zaboravio da je upravo pustio ljude u kuću.

„Dobar dan, gospodine! Ovo je to dete“, reče Uguova tetka.

Gazda podiže pogled. Ten mu je bio veoma taman, kao kora starog drveta, a malje koje su mu u izobilju pokrivala grudi i noge bile su tamnije nijanse. Skinuo je naočare. „Dete?“

„Mali koji će da vam čisti kuću, gospodine.“

„Ah, da, dovela si malog. *I kpotago ja*.“ Uguovim ušima gazdin ibo* je zvučao paperjasto. Bio je to ibo obojen klizećim glasovima engleskog, ibo nekoga ko često govori engleski.

„Vredno će raditi“, rekla je tetka. „On vam je veoma dobar dečak. Samo mu recite šta da radi. Fala, gospodine!“

Gazda je promumlao nešto u znak odgovora, s blago odsutnim izrazom lica posmatrajući Ugu i njegovu tetku, kao da ga je njihovo prisustvo sprečavalo da se seti nečeg važnog. Tetka potapša Ugu po ramenu, prošapta mu da bude dobar i okrenu se ka vratima. Kada je otišla, gazda je ponovo stavio naočare i vratio se knjizi, ispruživši se u opušten položaj, isturenih nogu. Čak i dok je okretao strane, nije skidao pogled s knjige.

Ugu je ostao da stoji kraj vrata i čeka. Sunce je sijalo kroz prozore, a blagi povetarac je povremeno podizao zavese. U sobi je vladala tišina, koju je narušavalo samo šuškanje papira kad je gazda okretao strane. Ugu je stajao neko vreme, a onda je počeo da se diskretno približava polici za knjige, kao da namerava da se u njoj sakrije. Malo kasnije, spustio se na pod, s torbom od palmynog platna među nogama. Pogledao je u tavanicu, tako visoku i zaslepljujuće belu. Zažmurio je i pokušao da zamisli tu prostranu sobu sa stranim nameštajem, ali nije uspeo. Otvorio je oči, ponovo u čudu, i osvrnuo se da proveriti da li je sve to stvarno. Kad samo pomisli da će sedeti na tim sofama, glancati taj klizavoglatki pod, prati te prozirne zavese...

„*Kedu afa gi?* Kako se zoveš?“, upita gazda, prenuvši ga iz razmišljanja.

* Ime jezika i naroda nastanjenog u jugoistočnoj Nigeriji. (Prim. prev.)

Ugu ustade.

„Kako se zoveš?“, upita gazda još jednom i uspravi se. Ispunjavao je fotelju, gusta kosa mu je štrčala na glavi, kao i malje na mišićavim rukama, širokim ramenima; Ugu ga je zamišljao starijeg i krhkog. Odjednom ga je obuzeo strah da možda neće zadovoljiti gazdu koji je izgledao tako mladalački sposobno, kao da mu ništa nije potrebno.

„Ugu, gospodine.“

„Ugu. I odakle si? Iz Obukpe?“

„Iz Opija, gospodine.“

„Mogao bi da imaš od dvanaest do trideset godina.“ Gazda je začkiljio. „Verovatno trinaest.“ *Trinaest* je izgovorio na engleskom.

„Da, gospodine.“

Gazda se vratio knjizi. Ugu je i dalje stajao. Gazda prelista nekoliko strana i podiže pogled. „*Nga*, idi u kuhinju; u frižideru ćeš valjda naći nešto za sebe.“

„Da, gospodine.“

Ugu je pažljivo ušao u kuhinju, koračajući kao po jajima. Kad ga je ugledao – belog, i gotovo jednako visokog kao on – odmah je znao da je to frižider. Tetka mu je pričala o njemu. Hladna ostava, rekla je, u kojoj se hrana ne kvari. Otvorio je vrata i uzdahnuo kad mu je hladan vazduh zapahnuo lice. Pomorandže, hleb, pivo, sokovi: stvari u limenkama i pakovanjima bile su poređane na različitim nivoima, a na vrhu – sjajno, pečeno pile kome je nedostajao samo jedan batak. Ugu pruži ruku i dotače pile. Frižider je teško disao u njegovim ušima. Ponovo dotače pile i oliza prst, a zatim otkinu drugi batak; jeo ga je sve dok mu u rukama nisu ostali samo posisani, naprsli komadi kostiju. Zatim odlomi parče hleba – komad kakav bi inače s uzbuđenjem podelio sa braćom i sestrama, da im ga je neki rođak doneo na poklon. Jeo je brzo, da ne pruži gazdi šansu da se predomisli. Završio je s jelom i stajao kraj sudopere, pokušavajući da se seti šta mu je ono tetka govorila o otvaranju slavine iz koje voda kulja kao s izvora, u trenutku kad je gazda ušao u kuhinju. Obukao se u dezeniranu košulju i pantalone. Prsti na nogama, koji su mu provirivali kroz kožne papuče,

izgledali su nekako ženstveno, možda zato što su bili tako čisti; pripadali su uvek obuvenim stopalima.

„Šta je?“, upitao je gazda.

„Gospodine?“, Ugu je pokazao na sudoperu.

Gazda je prišao i odvrnuo metalnu slavinu. „Obiđi kuću, upoznaj je, ostavi torbu u prvoj sobi u hodniku. Ja odoh da prošetam, da razbistrim glavu, i *nugo*?“

„Da, gazda.“ Ugu ga je kroz zadnja vrata posmatrao kako odlazi. Nije bio visok. Hodao je odsečno, energično, i podsećao je na Ezeagua, čoveka koji je u Uguovom selu držao rekord u rvanju.

Ugu je zavrnuo slavinu, pa je odvrnuo i ponovo zavrnuo. Zavrtao – odvrtao, zavrtao – odvrtao, dok nije počeo da se smeje čaroliji tekuće vode i hlebu i piletini koji su mu prijatno ispunjavali stomak. Prošao je kraj dnevne sobe i izašao u hodnik. Knjige su bile naslagane u gomilama na policama i stolovima u tri spavaće sobe, na lavabou i ormarićima u kupatilu, poređane od poda do plafona u radnoj sobi i u ostavi; stari časopisi su bili nagomilani kraj gajbi koka-kole i kartona sa premijer pivom. Neke od knjiga bile su položene nadole, otvorene, kao da ih gazda još čita, i ostavio da se na brzinu maši nekih drugih koje su mu privukle pažnju. Ugu je pokušao da pročita naslove, ali je većina njih bila predugačka, suviše teška. *Neparametričke metode. Afrički pregled. Veliki lanac postojanja. Normanski uticaj na Englesku.* Hodao je na prstima od sobe do sobe, jer mu se činilo da su mu noge prljave; u isto vreme, postajao je sve odlučniji da ugodi gazdi, da ostane u ovoj kući hladnih podova, punoj mesa. Dok je ispitivao WC šolju i dlanom prelazio po crnoj plastičnoj dasci, čuo je da ga gazda zove.

„Gde si se denuo, momče moje vrlo?“ *Momče moje vrlo* je izgovorio na engleskom.

Ugu istrča iz dnevne sobe. „Da, gospodine!“

„Kako se ono beše zoveš?“

„Ugu, gospodine.“

„Da, Ugu. Dođi ovamo, *ni anja*, je l' znaš šta je ovo?“, pokazao gazda; Ugu pogleda ka metalnoj kutiji okićenoj dugmićima koji su ulivali strahopoštovanje.

„Ne, gospodine“, reče Ugu.

„To je radio-gramofon. Nov je i veoma dobar. Nije poput onih starih gramofona koje si morao da navijaš do besvesti. Budi veoma oprezan kad mu prilaziš. Nipošto ne smeš da ga pokvasiš.“

„Da, gospodine.“

„Ja sad odoh na tenis, a posle u nastavnički klub.“ Gazda je pokupio nekoliko knjiga za stola. „Možda ću se vratiti kasno. Ti se smesti i odmori se.“

„Da, gospodine.“

Pošto je pogledom otpratio gazdina kola dok su izlazila iz dvorišta, Ugu je stao kraj radiograma i pažljivo ga zagledao, bez dodirivanja. Onda je prošetao kućom uzduž i popreko, pipajući knjige i zavese, nameštaj i tanjire; kada je pao mrak, upalio je svetlo i čudio se jarkoj svetlosti sijalice koja je visila s tavanice – nije bacala duge senke na zid poput lampi s palminim uljem kod njegove kuće. Zamišljao je kako majka sada sprema večeru, gnječi *akpu** u avanu, dok tučak čvrsto drži obema rukama. Čioke, mlađa žena, pazi na lonac s vodnjikavom čorbom položen na tri kamena iznad vatre. Deca su se do sad vratila s potoka i jure se i igraju pod hlebnim drvetom. Možda ih Anulika čuva. Ona je sada najstarija u kući i kad deca sednu oko vatre da jedu, njena je dužnost da prekida tuče dok se mlađa deca bore oko komadića sušene ribe iz supe. Sačekaće da se pojede *akpu*, pa će podeliti ribu tako da svako dete dobije po komad, a najveće parče odvojiće sebi, baš kao što je i on uvek činio.

Ugu otvori frižider i poče da jede još hleba i piletine, brzo trpajući hranu u usta, dok mu je srce lupalo kao da trči; zatim iskopa još nekoliko komada mesa i otkide krila. Meso je nagurao u džepove šortsa i otišao na spavanje. Nameravao je da ga zadrži kod sebe dok ga ne poseti tetka, a da ga onda po njoj pošalje Anuliki. Palo mu je na pamet da joj poruči da deo mesa odnese Nesinači. Možda će ga tako Nesinači konačno primetiti. Nikad nije tačno otkrio u kakvoj su rodbinskoj vezi on i Nesinači, ali znao je da su iz iste *umune*** i da se zbog toga ne mogu venčati. Ipak, želeo je

* Pasta od fermentisanog korena kasave. (Prim. prev.)

** Šira porodica, klan. (Prim. prev.)

da majka prestane da Nesinači zove njegovom sestrom, da više ne govori – na primer: „Molim te, odnesi ovo palmino ulje mami Nesinači, a ako je nema kod kuće, daj ga svojoj sestri.“

Nesinači je s njim uvek razgovarala ravnodušnim glasom, neuredsređenog pogleda, kao da joj je potpuno svejedno da li je prisutan ili ne. Ponekad ga je zvala Čidžina, što je bilo ime njegovog rođaka koji nimalo nije ličio na njega. Kad bi on rekao: „Ja sam“, ona je odgovarala: „Oprosti mi Ugu, brate moj“, hladno i zvanično, što je značilo da joj nije do razgovora. Svejedno, voleo je da ga majka šalje njenoj kući. Tako mu se ukazivala prilika da je zatekne kako nagnuta raspiruje ugljeglje ili secka bundevino lišće za čorbu svoje majke, ili prosto sedi napolju i čuva mlađu braću i sestre, a haljina joj visi nisko i otkriva vrhove grudi. Čim su te šiljate grudi napupele, Ugu je počeo da se pita jesu li na dodir gnjecavo meke ili tvrde poput nezrelih krušaka. Ponekad bi poželeo da Anulikine grudi nisu tako ravne – pitao se zašto li im toliko treba da se pojave, kad su ona i Nesinači otprilike istih godina – da bi mogao da ih opipa. Anulika bi ga, naravno, udarila po ruci, ili bi ga možda čak i ošamarila, ali on bi to brzo obavio – stisni i tutanj! – pa bi tako stekao neku predstavu i znao šta da očekuje kad konačno bude dodirnuo Nesinačine grudi.

Sad je brinuo da ih možda nikad neće dodirnuti, pošto ju je ujak pozvao da izuči zanat u Kanu. Trebalo je da krene na sever do kraja godine, kad prohoda još nerođeno poslednje dete njene majke. Ugu je želeo da mu bude drago zbog nje, i da bude zahvalan, kao ostali članovi porodice. Naposletku, na severu se dobro zarađuje; znao je ljude koji su tamo odlazili da trguju i po povratku rušili svoje kolibe i gradili kuće sa krovovima od talasastog lima. Bojao se, međutim, da će neko od onih debelih severnjačkih trgovaca baciti oko na nju, da će, dok trepneš okom, doći da obavi ceremoniju nošenja vina njenom ocu, i da nikad neće dotaći te grudi. Njene grudi bile su slika koju je čuvao za kraj tokom čestih noći prilikom kojih se dodirivao, prvo polako, a onda ubrzano, dok mu se iz grla ne bi oteo prigušeni jecaj. Uvek je prvo počinjao da zamišlja njeno lice, pune obraze i zube boje slonovače, a zatim ruke koje ga grle, telo pripijeno uz njegovo. Konačno, dozvoljavao

je da mu se ukažu grudi; ponekad su bile tvrde i mamilе ga da ih ugrize, a ponekad tako meke da se plašio da joj zamišljenim stiskanjem ne nanese bol.

Kratko je razmatrao da li da je zamišlja i večeras. Odlučio je da to ne učini. Ne prve noći u gazdinoj kući, na ovom krevetu koji nimalo ne liči na njegovu ručno tkanu prostirku od palmynog platna. Prvo je prislonio ruke na meki, gipki dušek. Zatim je pregledao sve slojeve pokrivača na njemu, neodlučan da li da spava na njima ili da ih skinе i skloni pre nego što legne. Na kraju se popeo na krevet i legao preko svih čaršava i prekrivača, tela sklupčanog u čvrst čvor.

Sanjao je da ga gazda zove – *Ugu, momče moje vrlo!* – a u trenutku kad se probudio, gazda je stajao u dovratku i posmatrao ga. Možda i nije sanjao. Brže-bolje je ustao iz kreveta i zbunjeno pogledao ka prozorima preko kojih su bile navučene zavese. Je li zakasnio? Da li ga je mekani krevet prevario i uljuljkao da se prekasno probudi? Inače se budio s prvim petlovima.

„Dobro jutro, gospodine!“

„Ovde se oseća jak miris pečene piletine.“

„Izvinite, gospodine.“

„Gde je piletina?“

Ugu preturi po džepovima šortsa i izvadi komade pileta.

„Je l' se kod vas jede i u snu?“, upita gazda. Bio je obučen u nešto nalik na ženski mantil i odsutno je vrteo kanap vezan oko struka.

„Molim?“

„Je l' si hteo da jedeš piletinu u krevetu?“

„Ne, gospodine.“

„Hrani je mesto u trpezariji i u kuhinji.“

„Da, gospodine.“

„Danas treba da se očiste kuhinja i kupatilo.“

„Da, gospodine.“

Gazda se okrenu i ode. Ugu ostade da drhti nasred sobe, i dalje držeći piletinu u ispruženim rukama. Želeo je da ne mora da prođe pored trpezarije da bi došao do kuhinje. Na kraju je vratio piletinu u džepove, duboko uzdahnuo i izašao iz sobe. Gazda je

sedeo za trpezarijskim stolom, a pred njim je šolja s čajem stajala na hrpi knjiga.

„Da li znaš ko je stvarno ubio Lumumbu?“, reče gazda, podigavši pogled s časopisa. „Amerikanci i Belgijanci. Nema to veze s Katangom.“

„Da, gospodine“, reče Ugu. Želeo je da gazda nastavi s pričom, a on da sluša taj prodorni glas, harmonično preplitanje engleskih reči s ibo rečenicama.

„Ti si moje služinčče“, rekao je gazda. „Kad bih ti naredio da izađeš na ulicu i prebiješ štapom neku prolaznicu, a ti joj raskrvariš nogu – ko je odgovoran za ranu, ti ili ja?“

Ugu je piljio u gazdu i odmahivao glavom, pitajući se da li to gazda izokola navodi priču na onu piletinu.

„Lumumba je bio premijer Konga. Je l' znaš gde je Kongo?“, upita gazda.

„Ne, gospodine.“

Gazda brzo ustade i ode u radnu sobu. Ugu je bio toliko zbunjjen i uplašen da su kapci počeli da mu podrhtavaju. Hoće li ga gazda vratiti kući jer slabo zna engleski, noću drži piletinu po džepovima i nikad nije čuo za čudna mesta koja gazda pominje? Gazda se vratio sa širokim listom papira koji je odmotao i postavio na trpezarijski sto, odgurujući knjige i časopise u stranu. Pokazao je olovkom. „Ovo je naš svet, iako su ljudi koji su nacrtali ovu mapu odlučili da svoju zemlju stave iznad naše. Ali vrh i dno ne postoje.“ Gazda uze papir i savi ga tako da je jedna ivica dodirivala drugu, s rupom između njih. „Naš svet je okrugao, nema mu kraja. *Ni anja*, sve ovo je voda, mora i okeani. Evo Evrope, a evo našeg kontinenta, Afrike, i Konga u sredini. Dalje na ovu stranu je Nigerija, a Nsuka je ovde, na jugoistoku; ovde smo mi.“ Tapnuo je olovkom.

„Da, gospodine.“

„Imaš li šta od škole?“

„Dva razreda osnovne, gospodine. Ali sve brzo naučim.“

„Dva razreda? A kad je to bilo?“

„Mnogo davno, gospodine. Ali sve vrlo brzo naučim.“

„Što si prestao da ideš u školu?“

„Očevi usevi su propali, gospodine.“

Gazda polako klimnu glavom. „A što otac nije našao nekog da mu pozajmi novac za tvoju školarinu?“

„Molim?“

„Trebalo je da pozajmi!“, brecnu se gazda, a onda dodade na engleskom: „Obrazovanje je prioritet! Kako da se odupremo eksploataciji, ako nismo naučili da razumemo šta je to eksploatacija?“

„Da, gospodine!“, Ugu usrdno zaklima glavom. Rešio je da ispadne što je moguće pažljiviji, zbog divljačkog sjaja koji je ble-snuo u gazdinim očima.

„Upisaću te u osnovnu školu za decu nastavničkog kadra“, reče gazda, još uvek tapkajući olovkom po papiru.

Uguu je tetka pričala da će ga, ako nekoliko godina bude dobro služio, gazda poslati u trgovačku školu, gde će naučiti dakti-lografiju i stenografiju. Pomenula je i nastavničku osnovnu školu, ali samo da bi mu rekla kako je ona namenjena deci nastavnika. Ona su nosila plave uniforme i bele čarape tako bogato i složeno obrubljene čipkom da čoveku nije jasno kako neko može toliko vremena da protraći na obične čarape.

„Da, gospodine“, rekao je. „Fala, gospodine.“

„Verovatno ćeš biti najstariji u razredu, s obzirom na to da u tvojim godinama krećeš u treći“, reče gazda. „Poštovanje ćeš zado-biti samo ako budeš najbolji. Je l' me razumeš?“

„Da, gospodine!“

„Sedi, momče moje vrlo.“

Ugu odabra stolicu najudaljeniju od gazde, nespretno skupivši noge. Više je voleo da stoji.

„Postoje dva odgovora na ono što će te učiti o našoj zemlji: pravi odgovor i odgovor koji treba da daš u školi da bi dobio dobru ocenu. Moraćeš da čitaš knjige i naučiš oba odgovora. Ja ću ti dati knjige – odlične knjige.“ Gazda zastade da srkne čaj. „Učiće te da je belac po imenu Mango Park otkrio reku Niger. Gluposti. Naš narod je pecao u reci Niger mnogo pre nego što je deda Manga Parka rođen. Međutim, na ispitu napiši da ju je otkrio Mango Park.“

„Da, gospodine.“ Ugu je poželeo da taj Mango Park nije tako naljutio gazdu.

„Zar ne znaš ništa drugo da kažeš?“

„Molim, gospodine?“

„Otpevaj mi neku pesmu.“

„Molim, gospodine?“

„Otpevaj mi neku pesmu. Koje pesme znaš? Pevaj!“ Gazda strgnu naočare s nosa. Obrve su mu bile nabrane, ozbiljne. Ugu započe jednu staru koju je naučio na očevoj farmi. Srce mu je bol-no lupalo u grudima. „*Nzobo nzobu enjimba, enji...*“

U prvi mah je pevao tiho, ali kad je gazda udario olovkom o sto i rekao „Glasnije!“, povicio je glas; gazda je i dalje govorio „Glasnije!“, sve dok Ugu nije počeo da se dere. Pošto je pesmu otpevao nekoliko puta za redom, gazda mu reče da prestane. „Odlično, odlično“, rekao je. „Je l' umeš da skuvaš čaj?“

„Ne, gospodine. Ali brzo naučim“, reče Ugu. Pevanje je oslo-bodilo nešto u njemu, disao je bez teškoća i srce mu se smirilo. I bio je uveren da je gazda lud.

„Ja uglavnom jedem u nastavničkom klubu. S obzirom na to da si sada i ti ovde, moraću da donosim više hrane kući.“

„Gospodine, umem ja da kuvam.“

„Kuvaš?“

Ugu klimnu glavom. Proveo je mnoge večeri posmatrajući maj-ku dok kuva. Potpaljivao joj je vatru, ili raspirivao ugljevlje kad je vatra počinjala da se gasi. Ljuštio je i mleo jam i kasavu, čistio ljuske od pirinča, trebio gagicice iz pasulja, ljuštio luk i mleo biber. Kad bi majku uhvatio kašalj, često je želeo da on kuva umesto Anulike. Nikada to nikom nije poverio, čak ni Anuliki; već mu je prebacila da previše vremena provodi oko žena dok kuvaju, i da mu, ako tako nastavi, nikada neće izrasti brada.

„Dobro, onda možeš da kuvaš sam za sebe“, reče gazda. „Napiši mi spisak šta ti je potrebno.“

„Da, gospodine.“

„Je l' umeš sam da odeš do pijace? Reći ću Džomu da ti pokaže.“

„Ko je Džomo, gospodine?“

„Džomo je nastojnik u našem naselju. Dolazi triput nedeljno. Čudan čovek, video sam ga kako priča s biljkom krotona.“ Gazda zastade. „U svakom slučaju, doći će sutra.“

Kasnije, Ugu napisa spisak namirnica i dade ga gazdi. Gazda je neko vreme netremice buljio u spisak. „Izuzetna mešavina“, reče na engleskom. „Pretpostavljam da će te u školi naučiti da koristiš više samoglasnika.“

Uguu se nije dopao podsmeh u gazdinom glasu. „Treba nam drveta, gospodine“, reče on.

„Drveta?“

„Za vaše knjige, gazda. Da ih poređam.“

„A, misliš *police*. Mislim da se može naći mesta za još *polica*, možda u hodniku. Porazgovaraću s nekim u univerzitetskoj radionici.“

„Da, gazda.“

„Odenibo. Zovi me Odenibo.“

„Da, gazda.“

„Odenibo će zauvek biti moje ime. *Gazda* je relativno. Sutra bi ti mogao da budeš 'gazda'.“

„Da, gazda – Odenibo.“

Uguu se više dopadala oštra snaga koju je nosila reč *gazda*. Kad su, nekoliko dana kasnije, dvojica majstora iz radionice došla da montiraju *police* u hodniku, rekao im je da će morati da sačekaju dok se gazda ne vrati kući; on lično nije umeo da potpiše beli papir sa otkucanim rečima. Ponosno je rekao *gazda*.

„Ovo ti je jedno od one seoske služinčadi“, nadmeno reče jedan od majstora, a Ugu ga pogleda u lice i promrmlja kletvu, u smislu da proliv prati njega i njegove ceo život. Kad je poređao *gazdine* knjige, obećao je sebi, bezmalo naglas, da će naučiti da potpisuje obrasce.

Narednih nedelja, tokom kojih je istraživao svaki ćošak bungalova – kad je otkrio da je u drvetu indijskog oraha skrivena košnica i da se leptiri skupljaju u dvorištu pred kućom kad je sunce najjače – podjednaku pažnju posvećivao je učenju ritma *gazdinih* navika. Svakog jutra uzimao je *Dejli tajms* i *Renesansu*, koje je raznoslač bacao pred vrata, i ih stavljao, savijene, na *gazdin* sto kraj hleba i

čaja. Završavao je s pranjem opela u isto vreme kad i gazda s doručkom, i, dok se gazda popodne odmarao posle posla, Ugu je opet brisao kola od prašine, da budu spremna za odlazak na tenis. Tiho se kretao po kući onim danima kad se gazda povlačio u radnu sobu i tamo ostajao satima. Kada je gazda špartao hodnikom i glasno govorio, Ugu se starao da voda za čaj bude spremna. Svakodnevno je ribao podove. Brisao je prozore dok ne počnu da se sijaju na popodnevnom suncu, s posebnom pažnjom ribao sićušne pukotine na kadi, glancao tanjiriće u kojima je služio orah kole *gazdinim* prijateljima. Svaki dan su u dnevnoj sobi sedela barem dva gosta, a s radio-gramofona je dopirala neka čudna, tiha muzika koja je ličila na zvuk svirale, dovoljno tiha da Ugu jasno čuje smeh i zveket čaša, dok je u kuhinji ili hodniku peglao *gazdin* veš.

Želeo je da učini još više, da pruži *gazdi* svaki mogući razlog da ga zadrži, pa je jednog jutra opegla *gazdine* čarape. Crne rebraste čarape nisu izgledale izgužvano, ali je pomislio da bi izgledale još bolje ispravljene. Vruća pegla je zacvrčala, a kad ju je podigao, video je da se pola čarape zalepilo. Zaledio se. Gazda je sedeo za trpezarijskim stolom i završavao doručak, i svakog trenutka je trebalo da se pojavi, navuče čarape i obuče cipele, uzme fascikle s *police* i krene na posao. Uguu je palo na pamet da sakrije čarapu ispod stolice i trkne do fioke po nov par, ali noge su ga izdale. Stajao je nepomično s izgorelom čarapom u ruci, znajući da će ga gazda zateći takvog.

„Jesi li mi ti to opegla čarape, a?“, upita gazda. „Ignoramuse glupi.“ *Ignoramuse glupi* mu je kliznulo s jezika poput muzike.

„Izvin'te, gazda! Izvin'te, gazda!“

„Rekao sam ti da me ne zoveš gazda.“ Gazda uze fascikle s *police*. „Kasnim.“

„Gospodine, da donesem drugi par?“, upita Ugu. Ali gazda je već navukao cipele na bose noge i izjurio napolje. Ugu ga je čuo kad je zalupio vratima kola i odvezao se. Osećao je teskobu u grudima; nije znao zašto je ispegla čarape, zašto, umesto toga, jednostavno nije prešao na safari odelo. Zli dusi, eto šta. Zli dusi su ga na to naterali. Naposletku, oni vrebaju na svakom koraku. Kad god bi ga skolila groznica, ili onomad kad je pao s drveta,

majka mu je *okumom** trljala telo, mrmljajući: „Porazićemo ih, oni pobediti neće.“

Izašao je u dvorište ispred kuće i prošao kraj kamenja poređanog u nizu uz uredno podšišani travnjak. Zli dusi pobediti neće. Neće im dozvoliti da ga poraze. Nasred travnjaka nalazilo se okruglo brdašce bez trave, na kom se uzdizala vitka palma. Ugu nikad nije video tako nisku palmu, čije se lišće tako ravnomerno grana. Nije izgledala dovoljno jaka da nosi plod; nije uopšte izgledala korisno, kao ni većina biljaka u okolini. Podigao je kamen i bacio ga u daljinu. Toliko protraćenog prostora. U njegovom selu, ljudi su obrađivali i najmanje komade zemlje pred svojim kućama, sejali korisno povrće i bilje. Njegova baba nije morala da gaji njen omiljeni začim, *aribe*, jer je ta biljka svuda rasla divlje. Govorila je da *aribe* čoveku smekšava srce. Bila je druga od tri žene, i nije imala povlašćen položaj prve ili poslednje, pa je pre nego što bi ga zamolila nešto, mužu kuvala ljutu kašu od jama, sa *aribe*. To uvek pali, rekla je Uguu. Možda će upaliti i kod gazde.

Ugu je lutao u potrazi za *aribe*. Tražio ju je među ružičastim cvećem, pod drvetom indijskog oraha na čijoj je grani visila sunde-rasta košnica, kod limunovog drveta po čijem stablu su gore-dole gmizali crni mravi-ratnici i kraj po-po drveća čije su zrelo voće izbušili ptičji kljunovi. Zemlja je, međutim, bila čista, bez rastinja; Džomo je pažljivo i detaljno plevio zemlju, i nije dozvoljavao da naraste ništa neželjeno.

Kad su se prvi put sreli, Ugu se javio Džomu, a Džomo je klimnuo glavom i nastavio da radi ćuteći. Bio je sitan čovek sa žilavim, sasušanim telom, kome je voda potrebna nego biljkama na koje je ciljao metalnom kantom, smatrao je Ugu. Konačno, Džomo podiže pogled ka Uguu. „*Afa m bu Džomo*“, izjavio je, kao da mu Ugu nije znao ime. „Neki me zovu Kenijata, po velikom vođi Kenije. Ja sam lovac.“

* Tzv. „karite“ ili en. *shea butter*, sirovina za kreme protiv artritisa i reumatizma. Dobija se od oraha tropskog drveta (lat. *Vitellaria paradoxa*). (Prim. prev.)

Ugu nije znao šta da mu odgovori, jer Džomo ga je gledao pravo u oči, kao da očekuje da čuje šta je to izuzetno Ugu uradio.

„Kakve životinje loviš?“, upita Ugu. Džomu se ozari lice, kao da je baš to pitanje priželjkivao, i poče da priča o lovu. Ugu je sedeo na stepenicama koje su vodile ka dvorištu iza kuće i slušao. Još od prvog dana, nije verovao Džomovim pričama – kako se golim rukama obračunavao s leopardima, kako je ubio dva pavijana jednim metkom – ali voleo je da ih sluša i odgađao je pranje veša za one dane kad je Džomo dolazio, da bi mogao da sedi napolju dok Džomo radi. Džomo se kretao sporo ali odlučno. Okopavao je, zalivao i sadio s nekom dostojanstvenom mudrošću. Podizao je pogled usred šišanja žive ograde i govorio: „Ovo ti je dobro meso“, a zatim odlazio do torbe od kozje kože vezane iza bicikla da izvadi pračku. Jednom je skinuo goluba s drveta indijskog oraha kamenčićem, a zatim ga uvio u lišće i stavio u torbu.

„Nemoj da mi preturaš po torbi ako nisam tu“, rekao je Uguu. „Možda u njoj nađeš ljudsku glavu.“

Ugu se nasmejao, ali nije do kraja sumnjao u Džomove reči. Sada je žarko želeo da se Džomo pojavi. Džomo je savršena osoba koju bi mogao da pita za *aribe* – i za savet kako da umilostivi gazdu.

Izašao je iz dvorišta na ulicu i pregledao biljke kraj puta, dok nije ugledao gusto rastinje kraj korena jednog gvozdenog drveta. Nikad nije okusio nešto poput oštre ljutine začina *aribe* u bezukusnoj hrani koju je gazda donosio kući iz nastavničkog kluba; plan mu je bio da njom začini paprikaš i servira ga gazdi uz pirinač, a da mu zatim iznese svoju molbu. *Molim vas, gazda, nemojte me poslati kući. Radiću duže da nadoknadim progorenu čarapu. Zарадиću novac, zameniću je*. Nije znao kako bi tačno mogao da zaradi novac za čarapu, ali svejedno je nameravao da to predloži gazdi.

Ako *aribe* gazdi smekša srce, možda će moći da je uzgaja uz još neke začine u dvorištu iza kuće. Gazdi će reći da mu je bašta zanimacija dok ne krene u školu, pošto je direktorka škole za decu nastavnika rekla gazdi da neće moći da ga upiše na polugodištu. Ipak, možda je suviše nade polagao u to. Čemu bašta sa začinima ako ga gazda otpusti, ako ne bude mogao da oprostí progorenu

čarapu? Užurbano je ušao u kuhinju, položio *aribe* na radnu ploču i odmerio pirinač.

Nekoliko sati kasnije, osetio je kako mu se stomak grči na zvuk gazdinog auta: čuo je krckanje šljunka na prilazu i brujanje motora u garaži pre nego što ga je gazda ugasio. Stajao je kraj lonca s paprikašem, mešao i stiskao varjaču snažno, kao što je njega stiskao stomak. Hoće li ga gazda otpustiti pre nego što dobije šansu da mu ponudi hranu? Šta će onda reći svojimima?

„Dobar dan, gazda – Odenibo“, rekao je, još pre nego što je gazda ušao u kuhinju.

„Da, da“, reče gazda. Jednom rukom je privijao knjige uz grudi, a u drugoj nosio akten-tašnu. Ugu pritrča da mu pomogne oko knjiga. „Gospodine? Hoćete da jedete?“, upita na engleskom.

„Šta da jedem?“

Uguu se stomak još više stegnu. Uplašio se da će pući kad se sagnuo da stavi knjige na trpezarijski sto. „Paprikaš, gospodine.“

„Paprikaš?“

„Da, gospodine. Odličan paprikaš, gospodine.“

„Dobro, daj, probaću malo.“

„Da, gazda!“

„Zovi me Odenibo!“, brecnu se gazda i ode u kupatilo na popodnevenu kupku.

Pošto je servirao hranu, Ugu stade kraj vrata od kuhinje, posmatrajući gazdu kako stavlja u usta prvi zalogaj paprikaša i pirinča, a zatim još jedan. Potom mu doviknu: „Odlično, momče moje vrlo.“

Ugu izađe iz zaklona. „Gospodine? Mogu da zasadim začine, da napravim bašticu. Da vam kuvam još ovakvih jela.“

„Baštu?“, gazda zastade i otpi gutljaj vode, a zatim okrenu list časopisa. „Ne, ne, ne. Napolju je Džomova teritorija, a unutra tvoja. Podela rada, momče moje vrlo. Ako nam trebaju začini, zamolićemo Džoma da nam ih nabavi.“ Uguu se dopadalo kako *Podela rada, momče moje vrlo* zvuči na engleskom.

„Da, gazda“, reče on, iako je već zamišljao koje bi mesto bilo najbolje za baštu sa začинима: tamo kraj prostorija za posluđu, gde je gazda retko zalazio. Nije mogao Džomu da poveri baštu i

rešio je da je sam uzgaja kad gazda nije tu; tako će njegova trava oproštaja, *aribe*, uvek biti pri ruci. Tek kasnije te večeri, shvatio je da je gazda sigurno zaboravio na progorenu čarapu mnogo pre nego što je došao kući.

Ugu je shvatio još neke stvari. On nije bio obično služinčće; služinčće doktora Okekea od preko puta nije spavalo u sobi, na krevetu, već na kuhinjskom podu. Dečko koji je služio u kući na kraju ulice, i išao s Uguom na pijacu, nije sam odlučivao šta će da kuva, već je kuvao šta mu se naredi. Njima gazde i gazdarice nisu davali knjige, govoreći: „Ova ti je sjajna, potpuno sjajna.“

Većinu rečenica u tim knjigama Ugu nije razumeo, ali se pravio da ih čita. Nije baš sasvim razumeo ni gazdine razgovore s prijateljima, ali je svejedno prisluškivao i čuo da svet mora više da se angažuje oko crnaca poginulih u Šarpvilu, da su Amerikanci zaslužili da im špijunski avion bude oboren u Rusiji, da De Gol brlja po Alžiru, da se Ujedinjene nacije nikad neće ratosiljati Tšombea u Katangi. Ponekad je gazda ustajao, dižući i čašu i glas – „Nazdravimo onom hrabrom crnom Amerikancu koji je, uz policijsku pratnju, ušao na Univerzitet u Misisipiju!“; „Za Cejlon i prvu ženu premijera na svetu!“; „U zdravlje Kube, zato što je pobedila Ameriku u njenoj sopstvenoj igri!“ – a Ugu je uživao u kuckanju pivskih flaša o čaše, čaša o čaše, flaša o flaše.

Još je više prijatelja dolazilo u posetu vikendom, i kad je Ugu ulazio u sobu da im servira piće, gazda ga je ponekad predstavljao – naravno, na engleskom. „Ugu mi pomaže po kući. Veoma pаметan dečak.“ Ugu je i dalje otvarao flaše s pivom i koka-kolom u tišini, dok je osećao kako mu se topli žar ponosa širi od vrhova nožnih prstiju nagore. Posebno mu je bilo drago kad ga je gazda predstavljao strancima poput gospodina Džonsona s Kariba, koji je mucao, ili profesora Lemana iz Amerike, belca unjkavog glasa, čije oči su bile jarko zelene, poput mladog lista. Ugu se malo uplašio kad ga je prvi put video, jer je oduvek zamišljao da samo zli dusi imaju oči boje trave.

Ubrzo je upoznao redovne goste i donosio im uobičajena pića i pre nego što bi ga gazda zamolio. Doktor Patel, Indijac, pio je pivo golden gini pomešano s koka-kolom. Gazda ga je zvao „doca“.

Kad god bi Ugu izneo orah kole, gazda je govorio: „Doco, znaš da kola orah ne razume engleski“, pre nego što bi blagosiljao orah kole na ibu. Doktor Patel se uvek smejaio s velikim zadovoljstvom; izvalio bi se na sofu s nogama uvis, kao da nikad ranije nije čuo tu šalu. Pošto bi gazda slomio ljustu oraha kole i prosledio tanjirić ostalima, doktor Patel je uvek uzimao krišku i stavljao je u džep na košulji; Ugu ga nikad nije video da ga jede.

Tu je bio visoki, mršavi profesor Ezeka, glasa tako promuklog da je zvučao kao da priča šapatom. Uvek je podizao čašu i držao je okrenutu prema svetlu, ne bi li se uverio da ju je Ugu dobro oprao. Ponekad bi doneo sopstvenu flašu džina. Drugim prilikama je naručivao čaj; tada je proveravao posudu sa šećerom i mleko u konzervi, mrmljajući: „Bakterije su zaista izuzetno sposobne.“

Bio je tu i Okeoma, koji je dolazio najčešće i ostajao najduže. Izgledao je mlađe od ostalih gostiju, uvek obučen u šorts, čekinja-ste kose podeljene razdeljkom sa strane, ne tako niskim kao što je bio gazdin. Za razliku od gazdinog, taj razdeljak je bio zapušten i zamršen, kao da Okeoma ne voli da se češlja. Okeoma je pio fantu. Ponekad bi prilikom večernjih poseta naglas čitao svoju poeziju, s hrpom papira u ruci, a Ugu je kroz kuhinjska vrata posmatrao goste koji su ga gledali s polusleđenim izrazom na licu, kao da se ne usuđuju da dišu. Nakon toga, gazda bi aplaudirao i svojim moćnim glasom uzvikivao: „Glas naše generacije!“, a aplauz se nastavljao sve dok Okeoma ne bi odbrusio: „Sad je dosta!“

Konačno, bila je tu i gospođica Adebajo, koja je pila vinjak kao i gazda i uopšte nije bila onakva kakvima je Ugu zamišljao žene s univerziteta. Tetka mu je ponešto ispričala o ženama na univerzitetu. Ona je znala kako stoje stvari, jer je danju radila kao čistačica na Fakultetu prirodnih nauka, a uveče kao konobarica u nastavničkom klubu; nekad su joj nastavnici plaćali i da im čisti kuću. Rekla je da žene s univerziteta na policama drže uramljene slike iz svojih studentskih dana u Ibadanu i Britaniji i Americi. Za doručak jedu nedopečena jaja na kojima žumance klizi unaokolo i nose perike s natapiranom, ravnom kosom i maksi haljine koje im dosežu do članaka. Jednom mu je pričala o koktel-zabavi u nastavničkom klubu, o jednom paru koji je izašao iz divnog pežoa

404 – muškarac u elegantnom bež odelu, žena u zelenoj haljini. Svi su se okrenuli da ih osmotre dok hodaju držeći se za ruke, i u tom trenutku je vetar ženi oduvao periku s glave. Bila je ćelava. Koriste vruć češalj da isprave kosu, pa je tako prže sve dok sasvim ne opadne, rekla je tetka, jer žele da izgledaju kao belkinje.

Ugu je zamislio ćelavu ženu: prelepu, s uzdignutim nosom, ne onim spljoštenim, širokim, kakve je on navikao da viđa. Zamislio je smirenost, prefinjenost te žene čiji su smeh, kijanje i govor meki poput paperja najbližeg pilećoj koži. Međutim, žene koje su posećivale gazdu, one koje je viđao u samoposluzi i na ulicama, bile su drugačije. Većina njih jeste nosila perike (nekoliko ih je nosilo pletenice ili im je kosa bila prepletana trakama), ali nisu bile nežne poput vlati trave. Bile su glasne. Najglasnija od svih bila je gospođica Adebajo. Ona nije bila Ibo; sve i da nije jednom naleteo na nju i njenu sluškinju na pijaci i čuo ih kako pričaju na brzom, nerazumljivom joruba* jeziku, Ugu je mogao da joj odredi poreklo po imenu. Tom prilikom mu je ponudila da sačeka ako hoće da ga povezu nazad do naselja, ali on joj se zahvalio i rekao da ima još mnogo da kupi i da će uzeti taksu, iako je prethodno već završio s kupovinom. Nije želeo da se vozi u njenim kolima i nije mu se dopadalo kako je u dnevnoj sobi taj izazovni, svadljivi glas nadjačavao gazdin. Često se borio s porivom da joj, sakriven iza kuhinjskih vrata, lično dovikne da umukne, pogotovu kad je gazdu nazivala sofistom. Nije znao šta *sofista* znači, ali nije mu se sviđalo da tako zove gazdu. A nije mu se dopadalo ni kako ga je gledala. Čak i kad je neko drugi govorio i kad je trebalo da bude usredsređena na tu osobu, očima je pratila gazdu. Jedne subote uveče, Okeomi je ispala čaša i Ugu je ušao da počisti staklo s poda. Namerno je čistio polako. Tu se sve čulo mnogo jasnije, i mogao je da razazna šta profesor Ezeka govori. Bilo je gotovo nemoguće čuti njegov glas iz kuhinje.

„Trebalo bi da se organizuje veći panafrički odaziv onome što se dešava na američkom jugu, zaista...“, rekao je profesor Ezeka.

* Ime jezika i naroda nastanjenog u zapadnoj Nigeriji. (Prim. prev.)

Gazda ga prekide: „Znaš, panafricanizam je u suštini evropski pojam.“

„Skrećeš s teme“, reče profesor Ezeka i kao i obično, nadmeno odmahnu glavom.

„Možda i *jeste* evropski pojam“, reče gospođica Adebajo, „ali s višeg stanovišta, svi smo mi jedna rasa.“

„Šta je više stanovište?“, upita gazda. „Više stanovište belog čoveka! Zar ne vidiš da smo samo belčkim očima svi mi isti?“ Gazda je lako podizao glas, primetio je Ugu, a posle treće čaše vinjaka, počinjao je da maše rukama, i da se naginje napred, sve dok se ne bi našao na samoj ivici fotelje. Kasno uveče, pošto bi gazda otišao na spavanje, Ugu je sedeo u istoj toj fotelji i zamišljao sebe kako govori brzo engleski, obraća se ushićenim zamišljenim gostima i koristi reči kao što su *dekolonizovati* i *panafrički*, glasom oblikovanim po uzoru na gazdin. Vrpeljio bi se i vrpeljio sve dok se i sam ne bi našao na ivici fotelje.

„Naravno da smo slični, zajedničko nam je belčko tlačenje“, suvo reče gospođica Adebajo. „Panafricanizam je jednostavno najrazumniji odgovor.“

„Naravno, naravno, ali hoću da kažem da je Afrikancu jedini autentični identitet – pleme“, reče gazda. „Ja sam Nigerijac jer je beli čovek stvorio Nigeriju i dao mi taj identitet. Crn sam jer je beli čovek smislio *crno* samo da bi bilo što različitije od *belog*. Ali Ibo sam bio i pre nego što je beli čovek stigao.“

Profesor Ezeka frknu i odmahnu glavom, prekrstivši mršave noge. „Ali postao si svestan da si Ibo zbog belaca. Sama panibo ideja je nastala kao reakcija na belčku dominaciju. Sigurno shvataš da je pleme, takvo kakvo je danas, u istoj meri kolonijalni proizvod kao što su to nacija i rasa“, profesor Ezeka ponovo prekrsti noge.

„Panibo ideja je postojala i mnogo pre belog čoveka!“, viknu gazda. „Idi kod starešina svog sela da se malo raspitaš o sopstvenoj istoriji.“

„Problem je u tome da je Odenibo beznadežni plemenaš i treba da ga utišamo“, reče gospođica Adebajo.

Onda je učinila nešto što je zapanjilo Ugu: ustala je, smejući se, otišla do gazde i čvrsto mu rukom stisnula usne. Činilo mu se da je dosta dugo stajala tu, s rukom na njegovim ustima. Ugu je zamislio kako joj se gazdina pljuvačka razređena vinjakom razliva po prstima. Ukrućeno je skupljao razbijeno staklo. Poželeo je da gazda više ne sedi tek tako i odmahuje glavom kao da mu je sve to vrlo smešno.

Nakon toga, gospođica Adebajo se pretvorila u pretnju. Sve više je podsećala na voćnog šišmiša, sa svojim špicastim licem i neujednačenim tenom i šarenim haljinama koje su joj oko tela lepršale poput krila. Ugu joj je poslednjoj služio piće i dugo brisao ruke o krpu, pre nego što bi joj konačno otvorio ulazna vrata. Plašio se da će se udati za gazdu i da će u kuću dovesti svoju sluškinju koja je govorila jorubu, i da će mu uništiti bašticu sa začинима i govoriti šta sme, a šta ne sme da kuva. Sve dok jednom nije čuo gazdu i Okeomu kako razgovaraju.

„Nije mi izgledala kao da danas želi da se vrati kući“, reče Okeoma. „*Noke m*, jesi li siguran da ne planiraš nešto s njom?“

„Ne lupetaj.“

„Ako planiraš, ne verujem da će se proćuti do Londona.“

„Pazi, pazi...“

„Znam da nisi na taj način zainteresovan za nju, ali nije mi jasno šta sve te žene vide u tebi.“

Okeoma se nasmeja, a Uguu pade kamen sa srca. Nije želeo da gospođica Adebajo – ili bilo koja žena – dođe da se meša i remeti im život. Pojedinih večeri, kad bi gosti otišli ranije, sedeo je na podu dnevne sobe i slušao gazdu kako priča. Gazda je uglavnom govorio o stvarima u koje se Ugu nije razumeo, kao da je zbog vinjaka zaboravljao da mu Ugu nije jedan od gostiju. Ali to nije bilo bitno. Uguu je bio dovoljan taj duboki glas, melodija iboa pomešanog s engleskim i sjaj naočara s debelim staklima.

Živeo je kod gazde već četiri meseca, kad mu ovaj jednog dana reče: „Jedna posebna žena će doći na vikend. Veoma posebna.“

Postaraj se da kuća bude čista. Naručiću hranu iz nastavničkog kluba.“

„Ali, gospodine, mogu ja da kuvam“, reče Ugu s tužnim predosećajem.

„Ona se upravo vratila iz Londona, momče moje vrlo, i voli da joj pirinač bude spremljen na određen način. Prženi pirinač, koliko se sećam. Nisam siguran da ćeš moći da spremiš nešto prigodno“, gazda se okrenuo da ode.

„Mogu ja to, gospodine“, brzo izusti Ugu, iako nije imao pojma šta je prženi pirinač. „Dajte da ja napravim pirinač, a vi naručite piletinu iz nastavničkog kluba.“

„Vešt si pregovarač“, reče gazda na engleskom. „Dobro onda. Ti spremi pirinač.“

„Da, gazda“, reče Ugu. Malo kasnije, spremio je sobe i pažljivo oribao toalet, kao i uvek, ali gazda je pregledao kuću i rekao da nije dovoljno čista. Zatim je izašao, kupio još jedno pakovanje sredstva za ribanje i strogo upitao zašto Ugu nije oprao fugne među pločicama. Ugu ih je zatim oprao još jednom. Ribao je dok znoj nije počeo da mu curi niz lice, dok ga ruka nije zbolela. U subotu je kuvao u lošem raspoloženju. Gazda se nikad ranije nije žalio na njegov rad. Za sve je kriva ta žena, žena koju gazda smatra toliko posebnom da mu ne dozvoljava čak ni da joj kuva. Tek se vratila iz Londona, nije nego.

Kad se začulo zvono na vratima, u pola glasa ju je, mrmljajući, prokleo da se najede fekalija dok joj stomak ne otekne. Čuo je gazdin podignuti glas, detinjasto uzbuđen, a onda je usledila duga tišina tokom koje je zamišljao njihov zagrljaj, i njeno ružno telo pripojeno uz gazdino. Onda joj je začuo glas. Zastao je. Uvek je smatrao da se gazdino poznavanje i izgovor engleskog ne mogu uporediti ni sa čijim: ni sa onim kako je engleski govorio profesor Ezeka, kog si jedva mogao da čuješ, niti s Okeomom, koji je govorio engleski kao da govori ibo, s istom intonacijom i pauzama, ili s Patelom, čiji je izgovor podsećao na pevušenje. Čak ni belac profesor Lemana, koji je na silu terao reči kroz nos, nije zvučao tako dostojanstveno kao gazda. Gazdin engleski bio je muzika, ali ono što je Ugu sada slušao, iz usta ove žene, bilo je čarolija. Bio je to

moćan jezik blistavog zvuka, engleski kakav je slušao na gazdinom radiju, izgovoren odsečno i besprekorno. Podsetio ga je na rezanje ploda jama tek naoštrenim nožem, na svaku s lakoćom savršeno isečenu krišku.

„Ugu!“, pozvao je gazda. „Donesi koka-kolu!“

Ugu uđe u dnevnu sobu. Mirisala je na kokos. Pozdravi se, promrmljavši „dobar dan“, očiju uprtih u pod.

„Kedu?“, upitala je.

„Dobro sam, gospođo.“ Još uvek je nije pogledao. Dok je otvarao flašu, nasmejala se nekoj gazdinoj opasci. Ugu je taman hteo da joj naspe hladnu koka-kolu u čašu, kad mu je dotakla ruku i rekla: „*Rapuba*, ne moraš da sipaš.“

Ruka joj je bila malčice vlažna. „Da, gospođo.“

„Tvoj gazda mi je pričao kako se lepo staraš o njemu, Ugu“, rekla je. Reči koje je govorila na ibu bile su mekše nego one engleske, i bio je razočaran lakoćom s kojom ih je izgovarala. Želeo je da zapinje i greši, nije očekivao da će tako savršen engleski moći da stoji rame uz rame s podjednako savršenim ibom.

„Da, gospođo“, promrmljao je. Pogled mu je i dalje bio prikovan za pod.

„Šta si nam skuvao, momče moje vrlo?“, upita gazda, kao da nije znao. Zvučao je razdražujuće živahno.

„Sad poslužim, gazda“, reče Ugu na engleskom i odmah požele da je rekao *Sada ću da vas poslužim*, jer je zvučalo bolje i jer bi tako na nju ostavio bolji utisak. Dok je postavljao sto, uzdržavao se da ne pogleda ka dnevnoj sobi, iako je čuo njen smeh i gazdin glas s tim novim, iritantnim prizvukom.

Konačno ju je pogledao kad je s gazdom sedala za sto. Ovalno lice bilo joj je glatko poput jajeta, bogate nijanse zemlje natopljene kišom, a oči su joj bile krupne i iskošene; izgledala je kao da joj nije suđeno da govori i hoda poput ostalih ljudi, već da živi u staklenoj vitrini nalik onima u gazdinoj radnoj sobi, a da je drugi posmatraju i dive se njenom zaobljenom, jedrom telu. Tako bi ostala očuvana i čista. Kosa joj je bila duga; pletenice su joj se spuštale do vrata, a krajevi su im bili rastresiti i meki. Stalno se smešila; zubi su joj bili iste boje kao i beonjače – jarko beli. Nije znao koliko dugo je

stajao buljeći u nju, dok gazda nije rekao: „Ugu inače mnogo bolje kuva. Paprikaš mu je sjajan.“

„Potpuno je bezukusno, ali i to je, naravno, bolje nego da je lošeg ukusa“, nasmešila se gazdi pre nego što se okrenula ka Ugau. „Pokazaću ti kako treba da spremiš pirinač, bez toliko ulja.“

„Da, gospođo.“ reče Ugu. Izmislio je nešto što bi moglo da bude prženi pirinač, tako što je ispržio pirinač u ulju od kikiriki-ja; donekle se nadajući da će ih tako oboje ubrzo oterati u WC. Sada je, međutim, poželeo da skuva savršen obrok, ukusni pirinač *džolof** ili svoj izvrsni paprikaš s *aribe*, da joj pokaže kako dobro kuva. Odlagao je pranje sudova da šum vode ne uguši zvuk njenog glasa. Kad im je poslužio čaj, polako je premeštao kekse na tanjiriću, da bi mogao da ostane što duže i da je sluša, sve dok gazda nije rekao: „Tako je sasvim u redu, momče moje vrlo.“ Zvala se Olana. Ali gazda je to ime izgovorio samo jednom; uglavnom ju je zvao *nkem*, draga moja. Razgovarali su o sukobu oblasti Sardauna s upraviteljem Zapadne regije, a onda je gazda rekao nešto kao, da joj je najpametnije da sačeka dok se ne preseli u Nsuku, i kako je to ionako za samo nekoliko nedelja. Ugu zadrža dah, ne bi li se uverio da je dobro čuo. Gazda se sada smeja, govoreći: „Ali živećemo ovde zajedno, *nkem*, a u isto vreme možeš da zadržiš i stan na aveniji Elijas.“

Ona će se preseliti u Nsuku. Živeće u ovoj kući. Ugu se odmakao od vrata i zagledao u lonac na šporetu. Život će mu se promeniti. Naučiće da sprema prženi pirinač, moraće da koristi manje ulja i da radi kako mu ona naredi. Rastužio se, ali nekom nepotpunom tugom; našao se u iščekivanju i ophrvalo ga je neko uzbuđenje koje baš i nije umeo da objasni.

Te večeri, prao je gazdinu posteljinu u dvorištu iza kuće, kraj limunovog drveta, kad je podigao pogled s lavora sa sapunicom i ugledao je kako stoji na zadnjim vratima i posmatra ga. Prvo je bio uveren da zamišlja, jer su ga ljudi o kojima je najviše mislio pohodili u snoviđenjima. Stalno je u glavi razgovarao s Anulikom, a noću, nakon što bi se dodirivao, Nesinači se nakratko pojavljivala

* Aromatični afrički pirinač s paprikom i paradajzom. (Prim. prev.)

sa zagonetnim osmehom na licu. Međutim, Olana je zaista stajala na vratima. Hodala je ka njemu preko dvorišta. Oko grudi joj je bila vezana samo marama, i dok se približavala zamišljao ju je kao žuti indijski orah, lepo oblikovan i zreo.

„Gospođo? Je l' vam treba nešto?“, upitao je. Znao je da će, ako pruži ruku i dotakne joj lice, pod prstima ono biti kao puter koji je gazda odmotavao iz papira i mazao po hlebu.

„Daj da ti pomognem.“ Pokazala je na čaršav koji je ispirao i polako iz lavora izvukla tkaninu s koje je kapala voda. Uхватила je jedan kraj i odmakla se. „Uхвати za drugu stranu i uvrni na ova- mo“, rekla je.

Zavrnuo je svoj kraj čaršava nadesno, a ona ga je zavrнула na svoju desnu stranu i gledali su kako se voda cedi. Čaršav je bio klizav.

„Fala, gospođo“, rekao je.

Nasmešila se. Zbog njenog osmeha, učinilo mu se da raste. „O, vidi – oni plodovi po-poa su skoro zreli. *Loteka*, ne zaboravi da ih obereš.“

I njen glas, i ona sama bili su nekako uglačani; bila je poput kamena koji je ležao tik pod jakim izvorom, glatkog od višegodišnjeg protoka mehuraste vode, i dok je gledao u nju, osećao se kao da je pronašao taj kamen, znajući koliko je redak. Posmatrao ju je dok se vraćala u kuću.

Nije želeo ni sa kim da deli dužnosti brige o gazdi, nije želeo da naruši ravnotežu svog života s njim, a ipak, odjednom mu je bila nepodnošljiva pomisao da je više neće videti. Kasnije, posle večere, na prstima je otišao do gazdine spavaće sobe i prislonio uho na vrata. Uzdisala je naglas, ispuštala zvuke koji nimalo nisu ličili na nju: tako divlji, uzbudljivi, grleni. Dugo je stajao tu, sve dok uzdisanje nije prestalo, a onda se vratio u svoju sobu.